

SÖZ KÜTÜPHANECİNİN

KÜTÜPHANECİNİN EĞİTİMİ

Türk kütüphaneciliğinin sorunları arasında en önemlisi kuşku yok eğitim sorunudur. Çünkü iyi kütüphaneler iyi kütüphanecilerle, iyi kütüphaneciler iyi eğitim sistemi ile kazanılır. Kısaca iyi kütüphaneci olmak için iyi eğitim görmek gerekir.

Kalkınma yarışında başta giden ülkeler kütüphanecilik eğitimine çok önem vermektedirler. Bu nedenle bir çok kütüphanecilik okulları açmışlardır. Örneğin: Amerika'da 37 tane kütüphanecilik okulu vardır. Bizde ise bugün ancak iki üniversitede kütüphanecilik öğrenimi yapılmaktadır. Bunlardan biri Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik bölümüdür. İkincisi ise İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesindeki Kütüphanecilik bölümüdür. Henüz üçüncü yılını doldurmakta olan bu bölümle ilgili hiç bir yazıya rastlayamadım. Onun için hakkında fazla bir şey bilmiyoruz. Sadece İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde bir kütüphanecilik öğrenimi yapıldığını biliyoruz. Bu iki örgütün dışında bir de Gazi Eğitim Enstitüsünde kütüphanecilik ders olarak okutulmaktadır (1). Enstitünün pedagoji şubesi ile edebiyat şubesi öğrencilerine verilmekte olan bu dersler 1954 yılında başlamıştır. Dersler Ruşen Alaylıoğlu tarafından verilmektedir ve bir ders yılı sürmektedir. Kütüphanecilik Bahçelievler Deneme lisesinde de seçme ders olarak okutulmaktadır.

Türkiyedeki kütüphanecilik eğitiminin genel durumundan sonra biraz da tarihçesine değinmek istiyorum. Ancak hemen şunu belirteyimki benim konum sorunlar olduğu için kütüphanecilik eğitiminin tarihçesinde ayrıntıya gitmiyeceğim (2).

Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi, önceleri kurslar halinde başlamıştır. Bu kursların ilkinde Türkiye'de ilk kez kütüphanecilik eğitimi yapmış olan Fehmi Ethem Karatay açmıştır. 1925 - 1926 yılları arasında İstanbul'da açılmış 8 ay sürmüştür. İkinci kurs Ankara'da Ziraat Fakültesinde o zamanki adıyla Yüksek Ziraat Enstitüsünde Dr. Josep Stummvoll tarafından 1936 yılında açılmış 3 ay sürmüştür. Bu iki kurstan sonra Türkiye'de süreli bir kütüphanecilik kursu 1942 yılında Adnan Ötüken'in çalışmalarıyla Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde başlamıştır. Gün geçtikçe gelişen bu kurs 1944 yılında tam şeklini aldıktan sonra 1952 yılına değin düzenli olarak öğrenime devam etti.

Bundan sonra kütüphanecilik eğitimi kurs olmaktan çıktı. İlk bir ders sonradan başlı başına bir kürsü durumuna geldi.

-
- (1) Ruşen Alaylıoğlu. Gazi Eğitim Enstitüsünde Kütüphanecilik dersleri T.K.D.B. VIII. 1 - 2 - 10.
  - (2) Adnan Ötüken. Türkiyede Kütüphanecilik Eğitiminin Tarihçesi T.K.D.B. VI. C. 1 - 2. S. 1. s.

Türkiye'de uzman kütüphaneciler yetiştirmek üzere bir eğitim merkezi kurulması hakkında ilk fikir Mrs. Emily Dean tarafından ortaya atılmış ve bu konuyla ilgili olarak ilk önce Siyasal Bilgiler Fakültesiyle ilişki kurulmuştur (3). Durum Ford kuruluşuna bildirilmiş ve kuruluşun temsilcisinden olumlu yazı gelmiştir. Ancak bu sıralarda Siyasal Bilgiler Fakültesinin bazı yeni enstitülerinin kurulmasıyla uğraşması ve bütçe durumunun uygun olmaması nedeniyle bu teklif fakültemize yapılmıştır. Teklif üzerine bir komisyon kurulmuş ve gerekli çalışmalara başlanmıştır. Çalışmanın sonucunda 1952 yılından beri Türk Dili ve Edebiyatına bağlı bir ders olarak okutulan kütüphanecilik 1953 yılında bağımsız bir enstitü, yüksek okul durumuna getirilmiştir. 1954 - 1955 yılında öğrenime başlayan enstitünün ilk hocası kursları yöneten Adnan Ötügen olmuştur. Daha sonraları Amerika'dan hocalar gelmiştir. Prof. Carl M. White fakültenin profesörlerinden kurduğu bir komisyonla, hazırladığı bir raporla enstitünün kursu olmasını teklif etmiş. Profesörler kurulu 4.5.1960 tarihli oturumunda bu teklifi kabul etmiş ve 1960 yılında kütüphanecilik enstitüsü A.Ü.D.T.C. Fakültesine bağlı Türkiye'nin kütüphaneci yetiştiren tek okulu olarak bir kursü durumuna gelmiştir. 1964'de ise az önce sözü edilen İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesindeki Kütüphanecilik Kürsüsü hizmete giriyordu.

Durum böyle iken yani iki üniversitenin iki fakültesinde kütüphanecilik öğrenimi yapılırken kütüphanecilik eğitiminin en başta gelen sorunu kendiliğinden ortaya çıkmış oluyor. Bu da kütüphanecilik eğitiminin azlığıdır. Bugün Türkiye'de yedi Üniversite ve bunlara bağlı bir çok fakülte vardır. Bunlardan yalnız ikisinde kütüphanecilik eğitimi yapılmaktadır. Bu sayı Türkiye'nin kütüphaneci ihtiyacını karşılayamayacak denli azdır. Eğer kütüphaneci açığının eğitim görmüş kütüphanecilerle hızla kapatılması isteniyorsa Ege ve Atatürk Üniversiteleri ile kurulması düşünülen üniversitelerde kütüphanecilik kürsüsü açılmalıdır.

Rusya'da (4) yüksek kütüphanecilik eğitimi Moskova, Leningrad ve Harkof'taki üç büyük kurum ile kütüphanecilik bölümüne sahip sekiz üniversitede toplanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde (5) ise üniversitelere bağlı 37 kütüphanecilik bölümü vardır. Bu rakamlar 1966 ya attır. Bugün ise bu rakamların artması pek olasıdır.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik eğitimi ile ilgili bilgimizin azlığından, ben A.Ü.D.T.C. Fakültesindeki kütüphanecilik eğitimini göz önüne alarak yazıyorum.

Kütüphanecilik bölümü dersleri şimdiki halde çok az ve yetersizdir. Özellikle yazma kütüphanelerinde çalışacaklar için Arapça, Farsça ve Osmanlıca önemlidir. Oysa bunlardan yalnız ikisi (Arapça ve Farsça'nın bir tanesi ile Osmanlıca) okutulmaktadır. O da yetersiz bir şekilde ve 300 kişilik sınıflarda. A gurubu adı altında ki Arapça ve Farsça'nın her ikisinde zorunlu olarak okutulmalıdır.

Çünkü yalnız Farsça okumuş bir kütüphaneci eline geçen arapça kitabı bilen birine göstermek için köşeye ayırmamalıdır.

(3) Türk Kütüphanelerinin gelişmesinde üniversitedeki kütüphanecilik eğitiminin rolü. Prof. Dr. Şinasi Altındağ; A.Ü.D.T.C.F. Kütüphanecilik Enstitüsü.

(4) Prof. Dr. Carl M. White. Kütüphaneciliğin birleştirici kaderi ve kültürü cemiyet.

(5) Samim Evrensel. Amerika'da kütüphaneler ve kütüphanecilik. Yeşil Ada. Şubat 1949. Cilt : 1.

Eski yazı — Osmanlı Paleografyası — sadece okuma dersi olmaktan çıkmalı, yazılmasında öğrenilmelidir. Bugün bizim okuduğumuz eski ile eskilerin okuduğu ve yazdığı eski yazı arasında çok ayrılık vardır. Okuma dersi bugünün Türkçesi ile yazılmış bir kitapla değil eski devir basma ve yazma kitaplarından okunmalıdır.

Bölüm öğrencileri fakülte yöneltmeliğine göre B gurubu adı altında istedikleri bölümün derslerine devam zorundadır. Örneğin Sanat Tarihi. Bu dersler öğrenciler için bir genel kültür olmaktan öteye gitmez ve kütüphaneci yanlarına pek yararlı olmaz. Ancak bir kütüphaneci adayının bilmesi, bilgi edinmesi gerekli psikoloji, pedagoji, sosyoloji gibi kendisine ve mesleğine yararlı olacak dersler vardır. Bunlar B gurubu yardımcı dersler adı altında kürsü derslerine katılmalıdır. Eski yöneltmeliğe göre nasilki zorunlu olarak Tarih yada Edebiyat alınıyordu ise şimdide Pedagoji, Sosyoloji ve Psikoloji alınmalıdır. Ancak kütüphaneci geniş bir genel bilgiye sahip olmalıdır denilirse o zaman bu adı geçen Pedagoji, Sosyoloji ve Psikoloji tümüyle kütüphanecilik dersleri arasına girmeli öbür yanda her öğrenci istediği dersi yardımcı olarak almalıdır. Yani bu dersler kütüphaneci için zorunludur.

Bölümü bitiren bir öğrenci, arşiv nedir? nasıl olur? Arşivcilik nedir? bilmeli hiç değilse bilgi sahibi olmalıdır. Bunun için kütüphanecilik dersleri arasına Arşivcilik dersi de fikrimce konmalıdır.

Eksikliği açık seçik belli olan bir eğitim dalı da uygulamadır. Uygulamada bir ders olarak konmalı ve uygulama yerleri açılmalıdır. Örneğin bir kütüphane.

Üniversitedeki eğitim sistemi ile ilgili olarak son kez bir noktaya daha değinmek istiyorum. Kütüphaneci adayları eğitimleri sırasında ilerideki çalışma konularını ilgilendiren dallara ayrılmalıdırlar. Örneğin, çocuk kütüphaneleri, halk, üniversite, araştırma, yazma kütüphaneleri gibi.

Buraya değin bir kütüphaneci adayının yani kütüphaneci olacak bir kişinin eğitimi ile ilgili sorunları üzerinde durdum. Bir de eğitim görmemiş, usta yanında çırak gibi yetişmiş kütüphaneciler varki bunların eğitimi de diğerleri gibi önemlidir. Bununla ilgili olarak kurslar (6) açılmaktadır. Bu Türk kütüphaneciliği için memnuniyet verici bir gelişmedir. Bu kurslar daha hızlandırılmalı ve Türkiye'nin en uzak köşesindeki kütüphanecileri dahi kapsamalıdır.

Halk kütüphanelerine halk üniversiteleri dendiğine göre hiç olmazsa bunların okuyucularını eğitmeleri gerekir. Kütüphanenin, kütüphanecinin görevinde budur. Bu görevinde tam anlamıyla yapılabilmesi için hiç olmazsa kütüphanecinin mesleği ile ilgili bilgileri daha doğrusu mesleğini bilmesi gerekir. Eğer kütüphaneci ustasının yanında yetiştiği gibi bırakılırsa halkın gözünde bir kitap bakıcısı, bir kitap koruyucusu olmaktan öte gidemez.

Amerika'da kütüphaneci olmak için kolejde dört yıl okuduktan sonra 35 kütüphanecilik okulundan birinde bir yıl okumak gerekir. İngiltere'de (7) lise derecesinde (11 - 12 senelik) bir öğrenimle kütüphaneye girmek isteyen kimsenin yö-

(6) Osman Ersoy, Kütüphanecilik kursları A.Ü.D.T.C.F. Dergisi. XXIII C. 1 - 2 s.

(7) İsmet Parmaksızoğlu, Muzaffer Gökman, Halit Dener. İtalya, Fransa, İngiltere ve Almanya'daki kütüphaneler hakkında bir rapor. T.K.D.B. VII. 3 - 4 - 55.

resindeki bir kütüphanede küçük bir maaşla bir yıl kadar çalışıp staj görür. Sonra, kütüphaneciler cemiyetinin açtığı sınava girerek başarılı olduğu takdirde Londra'da bulunan kütüphanecilik okullarından birine bir yıl öğrenim görür. Okuldan sonra iki yıl bir kütüphanede staj görür ve bu stajın sonunda kuramsal ve uygulama çalışmalarının sonucu olarak kütüphanecilik cemiyetinden bir belge alır. Bütün bunları düşünürsek kursların bizim memleketimizde nedenli önemli olduğunu daha açık olarak görürüz.

Benim görebildiğim sorunlar bu denli. Bu sorunlar giderilecek olursa kütüphaneciliğimizde ilerleme görebileceğiz.

Üstün YILDIRIM

KÜTÜPHANECİNİN TEK DEĞİL ÇOK SINIFI VARDIR.

Arpa tarlasında dünyaya gelmiş bir çocukla çeşitli ansiklopedi ve sözlükler arasında dünyaya gelen bir çocuğun sözlü ve yazılı ifadelerinde bir fark görülür. Biri kitabın yalnız okulda veya kitapçı vitrinlerinde, diğeri ise her yerde olduğunu bilir. Birisinin evinde günlük geçim dertleri konuşulurken diğeri günlük olaylar, dünya hadiseleri konuşulur.

Kütüphaneye ilk gelişinde önceleri sık sık sual soran çocuk sonraları cevap vermeye de başlayacak böylelikle zihni gelişiminde bir ilerleme kaydedecektir. İşte kütüphaneye gelen 7-16 yaş arasındaki öğrencilerden bazıları kitaba karşı ilgi gösterirken diğeri bir kısım öğrenciler de konuşma, yazma, müzik v.s. ile meşgul olmak isterler. Öğretmenin yaş farkı az olan tek sınıfı (Şehir okularında) kütüphanecinin ise 7-16 yaş arasında çok sınıfı vardır. Her ne kadar 222 sayılı eğitim-öğretim kanunu kütüphaneciyi sınıf okutmuyor diye şumulü içerisine almamış ise de kütüphanelerde eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapıldığı çok sınıflı aynı zamanda idareci öğretmenler bulunmaktadır.

Her gün dolup boşalan kütüphanelerde bu çocukların idaresi, eğitim-

öğretim faaliyetleri için çeşitli odaların bulunması ile mümkündür, Bir kısım öğrenci sessiz okuma yaparken kütüphaneci diğeri bir kısımda masal, hikâye anlatarak yazı ve sözlü ifadelerinin geliştirilmesini sağlamış olur. Veya kütüphaneye ödev yapmak için gelen öğrenciler rafların önünde kitap karıştırırken, diğeri bir kısım öğrencilerle kütüphaneci ayrı bir odada müzik, temsil, monolog, diyalog gibi çeşitli eğitim-öğretim faaliyetlerine yer vermelidir. Haliyle öğrencisi az, yaş farkı fazla olmayan bir kütüphanede program saatlarına uyarak hareket etmek, veya tek odası olan kütüphanede bu saatlar dahilinde hareket etmek daha uygundur.

On yaşına kadar olan çocukların okumaları birbirinden pek farklı olmamakla beraber bu yaşlardaki çocuklar daha ziyade hayvan ve tabiat hikâyelerinden hoşlanırlar. Daha küçük öğrenciler bebek, kukla, tren, otomobil gibi yeni eğlenceli oyunacakları ihtiva eden hikâye kitaplarından hoşlanırlar ki bu da bize eğitim-öğretimde yakından uzağa piresibi gibi çocuğa vereceğimiz eserlerde de seviye, alaka uyandırmada ilk bebek ve oyun devirlerindeki eserleri vermelidir. İlk anlarda öğrenci velilerinin acaba çocuğumun

kitap ve okumaya karşı alâkasını hangi eserler teşvik eder sorusuna vereceğimiz cevap «oyunu ile ilgili basit kısa konulu eserler» diyebiliriz.

7 - 16 yaş arasındaki çocuklarda görülüyor ki ayrı yaşta çocuk ayrı ayrı konulara karşı ilgi duyuyor. Kız ve erkek çocukların okuyacağı eserler değişiyor. Çocuklarımıza hayat hakkında görüşlerinin geliştirilmesi, kahramanlara karşı saygı, millî şuur, vatan ve millet sevgisi bu müesseselerimizde okudukları eserler sayesinde verilir. Burada yapılan tekerlemeler de çocukta şiir zevki uyandırır. Tabiatdaki sesleri dinleme müzik bakımından ne sağlarsa tekerleme saatleri da şiir zevki bakımından aynı rolü oynar. Bulmaca saatleri da çocukları buluculuğa sevk eder. Öğrencilere basit bulmaca söylemekle işe başlanır. Çocuk bulmacalar sayesinde zekâyı işletmesini yeni yeni şeyler yaratmasını öğrenir. Evde ve okulda karşılaştığı eşya hakkında bu ne diye ebeveynini rahatsız eden çocuk, artık bu şudur, bu budur diye bir mütalâya başlamış olacaktır.

Kitaplar ve yapılan eğitim - öğretim faaliyetlerinde hoş ve zevkli vakit geçiren çocuklarla dolup boşalan kütüphanelerimizde çalışan öğretmenlerimiz bunlardan başka kitap iare servisleri, idarî kısım, teknik mevzuatla da meşgul olmak mecburiyetindedir. İnsanların birbirinden farklı oluşu eğitimde çok önemlidir. Aynı yaşta veya

aynı yaş civarında olan çocukların 30 - 40 tanesini bir araya koyup onların hepsini de birbirinin aynısı olduğunu kabul eder. bu inanca göre eğitime çalışırsak yurda ve çocuklara büyük zarar vermiş oluruz. Her çocuğun diğerlerinden farklı olan yönlerini tanıyarak mümkün olduğu kadar eğitim etkinliklerimizi bu farklılara göre ayarladığımız zaman çocuklarımız için yararlı bir eğitim yapmış oluruz.

7 - 16 yaş arası çocukların sınıflandırılması onların arzu ve isteklerine cevap verebilmek için bir kütüphaneci en az karşısında 7 - 8 sınıfın varlığı ile çalışmaktadır. Kütüphaneyi alan bir kitabın kütüphane kapısından içeriye girip de dolaplara konuncaya kadar geçen işlemleri 1,5 - 2 saatını alır kütüphanecinin.

Kütüphanelerde çalışanları bir kitap al ver durumunda sananlar şunu çok iyi bilmelidirler ki bu memlekete okuma zevk ve alışkanlığını veren kütüklerimize en iyi hizmeti yapan bu müesseselerimize kıymet verildiği an cehaletten kurtulacak okur yazar nisbeti artacaktır. Hiç olmazsa akşamları pis kahvehane köşelerinde vakit geçirmeye kadar 30 - 40 sahifelik bir eser okumadan yatmayan bir gençlik yetişecektir.

Mustafa AÇIKALIN
Merkez Çocuk Kütüphanesi İdareci Öğ.
BURDUR